

Задорожний З.-М. В.

*доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи,
заслужений діяч науки і техніки України,
Тернопільський національний економічний університет, Україна;
e-mail: zadorozniy.zenoviy@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-2857-8504*

Крупка Я. Д.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет, Україна;
e-mail: krsldm@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-9926-5513*

Назарова І. Я.

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет, Україна;
e-mail: niyya2016@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-8942-3998*

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У НАДЗВИЧАЙНИХ УМОВАХ

Анотація. Розглядаються можливі наслідки економічної кризи, викликані коронавірусною пандемією, та реорганізаційні заходи, пов'язані з виведенням економіки із кризового стану. Це стосується, найперше, переорієнтації вітчизняного бізнесу на розвиток тих сфер діяльності, що найменше постраждали, запровадженням нових форм взаємовідносин між суб'єктами. Розглядаються також можливі реорганізаційні процедури, пов'язані з об'єднанням, поділом суб'єктів господарювання та іншими формами зміни їхнього організаційно-правового статусу, що спричинені економічною кризою. Даються пропозиції стосовно способів відображення в бухгалтерському обліку та розкриття у фінансовій звітності в умовах пандемії коронавірусу операцій у безконтактній формі з використанням сучасних комп'ютерних і комунікаційних технологій.

Особливе місце відводиться обліковим процесам при реорганізації шляхом об'єднання, придбання, поділу, перетворення суб'єктів господарювання. Головними критеріями визнання таких форм реорганізації визначено здійснення реорганізаційних заходів, пов'язаних зі зміною організаційно-правової форми підприємства, юридичного статусу і складу власників суб'єктів, вирішенням питань правонаступництва.

Реорганізаційні процеси такого плану розглядаються через призму формування реорганізаційних об'єднувальних і розподільних балансів як головної зв'язувальної ланки та інформаційного джерела між суб'єктами господарювання до і після проведення реорганізації. Визначено принципи і послідовність формування таких балансів.

Ключові слова: облік, інформація, реорганізація, об'єднання, поділ, перетворення, пандемія, економічна криза.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 2; бібл.: 21.

Zadorozhnyi Z.-M.

*Doctor of Economics, Professor, Vice-rector for scientific work,
Honored Worker of Science and Technology of Ukraine,
Ternopil National Economic University, Ukraine;
e-mail: zadorozniy.zenoviy@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-2857-8504*

Krupka Ya.

*Doctor of Economics, Professor, Department of Accounting and Taxation,
Ternopil National Economic University, Ukraine;
e-mail: krsldm@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-9926-5513*

Nazarova I.

*Ph. D. in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Ternopil National Economic University, Ukraine;
e-mail: niyya2016@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-8942-3998*

ACCOUNTING AND INFORMATION PROVISION OF REORGANIZATION PROCESSES IN EMERGENCY CONDITIONS

Abstract. The article looks at the possible consequences of the economic crisis caused by the coronavirus pandemic and the reorganization measures related to the economic recovery from the crisis. First of all, it concerns the reorientation of domestic businesses to the development of the least affected areas of activity by introducing new forms of relationships between the entities. Possible reorganization procedures related to the merger, division of economic entities and other forms of change in their legal status due to the economic crisis are also considered. Suggestions are made on how to present the accounting and disclosure in the financial statements in the context of a contactless pandemic of a coronavirus using modern computer and communication technologies.

A special place is given to accounting processes in reorganization by merger, acquisition, division, separation, transformation of business entities. The main criteria for recognition of such forms of reorganization are the implementation of reorganization measures related to the change of the legal form of the enterprise, legal status and composition of the owners of the subjects, solving the issues of succession.

The abovementioned processes are considered through the prism of forming the reorganization consolidation and distribution balances as the main link and information source between the entities before and after the reorganization. The principles and sequence of forming such balances are defined.

Keywords: accounting, information, reorganization, merger, division, transformation, pandemic, economic crisis.

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 2; bibl.: 21.

Задорожный З.-М. В.

*доктор экономических наук, профессор,
заслуженный работник науки и техники Украины,
проректор по научной работе,*

*Тернопольский национальный экономический университет, Украина;
e-mail: zadorozniy.zenoviy@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-2857-8504*

Крупка Я. Д.

*доктор экономических наук, профессор кафедры учета и налогообложения,
Тернопольский национальный экономический университет, Украина;
e-mail: krsldm@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-9926-5513*

Назарова И.Я.,

*кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и налогообложения,
Тернопольский национальный экономический университет, Украина;
e-mail: niyu2016@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-8942-3998*

УЧЕТНО-ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РЕОРГАНИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ УСЛОВИЯХ

Аннотация. Рассматриваются возможные последствия экономического кризиса, вызванные пандемией коронавируса, и реорганизационные мероприятия, связанные с выводом экономики из кризисного состояния. Это касается, в первую очередь, переориентации отечественного бизнеса на развитие наименее пострадавших направлений, внедрения новых форм отношений между субъектами. Рассматриваются также возможные реорганизационные процедуры, связанные с объединением, разделением субъектов предпринимательства и другими формами изменения их организационного и правового статуса, вытекающими с экономического кризиса. Основными критериями таких форм реорганизации признано осуществление определенных мер, связанных с изменением организационно-правовой формы, статуса собственников субъектов, решения вопросов правопреемственности.

Процессы реорганизации такого плана рассматриваются через призму формирования реорганизационных балансов как основного связующего звена и источника информации

между субъектами до и после реорганизации. Определены принципы и последовательность формирования таких балансов.

Ключевые слова: учет, информация, реорганизация, объединение, деление, превращение, пандемия, экономический кризис.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 2; библи.: 21.

Вступ. Епідемія коронавірусу суттєвим чином впливає зараз і впливатиме й надалі на світову і вітчизняну економіку. Згорання виробничо-торговельної діяльності, суцільне переведення населення на карантинний режим, скорочення комунікаційних зв'язків як усередині країни, так і на міждержавному рівні негативно позначаються на економічних індикаторах діяльності вітчизняних підприємств і корпорацій, на макроекономічних показниках України та світовому господарстві загалом.

Для виходу із цієї ситуації значна кількість суб'єктів господарювання вимушена ухвалювати кардинальні рішення щодо реорганізації своєї діяльності, запровадження неординарних заходів, щоби зменшити вплив пандемії, не порушуючи вжитих у державі та світі протиепідемічних заходів. Для виживання деяким із них доведеться переорієнтувати діяльність на менш вразливі форми ведення бізнесу, змінювати статус, об'єднуватись, ділитись, перетворюватись, застосовувати інші реорганізаційні форми. З метою здійснення таких неординарних процедур, дотримання принципу правонаступництва мають застосовуватись особливі методи ведення бухгалтерського обліку, формування перехідних, трансформаційних балансів та одержання іншої інформації для управління реорганізаційними процесами.

Огляд літератури і постановка проблеми. Оскільки коронавірусна пандемія, що охопила весь світ вперше за багато років, є подією надзвичайною і непрогнозованою, спеціальної літератури щодо її впливу на економіку та облікові процеси немає. Екстраполяція економічних важелів боротьби з іншими кризовими явищами на теперішню ситуацію дозволяє виокремити низку заходів, що дозволяють протидіяти кризі. Серед наукового доробку з антикризового управління слід відзначити праці вітчизняних авторів Г.А. Васильєвої [1], О.О. Терещенка [2], Н. І. Шевченко [3], і зарубіжних науковців — Стівена Хайдарі-Робінсона та Сюзанни Хейвуд [4], Дж. Кіблко [5], Мануеля Ріко і Франціска Пуйга [6], Дж. Роутліджа і Д. Гаденна [7], Ф. Шірмера [8].

У цьому напрямі є й практичні дослідження. Так, у звіті аудиторської компанії «Ernst & Young», складеному за наслідками опитування низки провідних компаній України, визначено важливість різних організаційних заходів щодо боротьби з кризовими явищами, зокрема з економічною кризою 2008—2009 років. Результати наведено в *табл. 1*.

Таблиця 1

Організаційні заходи для пом'якшення наслідків кризи 2008—2009 рр.

Зміст заходів	Питома вага (у %)
Зниження витрат	76
Удосконалення системи управління діяльністю і ліквідністю	54
Скорочення персоналу	28
Реорганізація підприємств	27
Зміна стратегії бізнесу	13
Продаж частини бізнесу (активів)	5
Поглинання іншими та поглинання інших суб'єктів	4

Примітка. Складено за [9].

Поряд із заходами щодо скорочення витрат і вдосконалення системи управління діяльністю і ліквідністю, опитані підприємства зазначають важливість проведення різного роду реорганізаційних заходів. Пряму реорганізацію вітчизняних підприємств, разом із проведенням зміни стратегії діяльності та поглинанням одних суб'єктів іншими, що також можна віднести до реорганізаційних процедур, обрала половина опитаних респондентів. Перепрофілювання господарської діяльності, зміна векторів ведення бізнесу, форм організаційно-правового статусу дозволили таким суб'єктам обійти фінансову кризу, вийти з неї з найменшими втратами.

Для реалізації згаданих напрямів переорієнтації діяльності суб'єктів господарювання, здійснення ефективного управління підприємствами під час реорганізації та після неї необхідне відповідне обліково-інформаційне забезпечення. Дослідженням питань бухгалтерського обліку реорганізаційних процесів і відображення інформації у звітності таких суб'єктів присвячені наукові праці небагатьох авторів. Серед них вітчизняні фахівці (А. Василенко [10], Ю. Верига [11], В. Костюченко [12]) і зарубіжні науковці (Б. Нідлз, М. Поверс, С. Кроссон [13], В. Рослін-Сміт, М. Преторіус [14], Е. Хендріксен і М. Ван Бреда [15]). Тому подальше вивчення таких питань, особливо в часи всесвітньої пандемії, має важливе значення.

Метою статті є дослідження інформаційних потреб для забезпечення реорганізаційних процедур для виходу підприємств і компаній із кризового стану. Зокрема, ставиться завдання щодо можливості поліпшення обліково-інформаційного забезпечення реорганізаційних процесів для подолання кризових явищ, спричинених пандемією коронавірусу.

Результати досліджень. Термін «реорганізація» у більшості випадків трактується як запровадження організаційних заходів, що призводять до об'єднання чи поділу юридичних осіб і супроводжуються зміною їхньої організаційно-правової форми, складу власників майна, капіталу і зобов'язань з вирішенням питань правонаступництва. До таких заходів належать, з одного боку, об'єднання двох і більше підприємств шляхом їх злиття з утворенням нового суб'єкта господарської діяльності, або поглинання, приєднання, придбання одним суб'єктом іншого.

З другого боку, важливою формою реорганізаційних перетворень є поділ підприємств з утворенням кількох нових суб'єктів або виділ частини майна суб'єкта в окрему економічну одиницю. Різниця між ними в тому, що при реорганізації шляхом поділу попереднє підприємство припиняє діяльність і підлягає ліквідації, а при виділі продовжують функціонувати обидва суб'єкти.

Слід зазначити ще один спосіб реорганізації, який можна кваліфікувати як перетворення, коли існуюче підприємство переходить в інший організаційно-правовий статус, але при цьому успадковує усі майнові права і обов'язки попереднього суб'єкта. Така форма реорганізації була характерною для приватизаційного періоду, вона продовжує використовуватись і в даний час. Про це свідчить статистика, наведена в *табл. 2*.

Таблиця 2

Суб'єкти господарювання України за організаційно-правовими формами*

Види суб'єктів господарювання	На початок року						2020/2001	
	2001	2007	2010	2014	2016	2020	К-ть	%
Усього суб'єктів: у т. ч.	834886	1133200	1258513	1372177	1121347	1350627	515741	161,8
Державні підприємства	9965	7359	6811	5933	4019	3750	-6215	37,6
Приватні підприємства	192168	258536	283697	278227	201788	200285	8117	104,2
Акціонерні товариства	34942	33084	30169	24813	15571	13902	-21040	39,8
Товариства з обмеженою відповідальністю	221905	351750	418145	515371	488205	674437	452532	303,9
Фермерські господарства	38561	49801	49764	49169	43743	46929	8368	121,7
Корпорації	609	842	866	836	560	554	-55	91,0
Консорціуми	57	80	92	94	66	79	22	138,6
Концерни	380	403	390	350	195	185	-195	48,7
Дочірні підприємства	19140	22523	20408	18173	12336	11647	-7493	60,9
Кооперативи	29892	31429	35063	33806	25763	28071	-1821	93,9
Об'єднання співвласників будинків	0	5295	10329	16213	17109	32700	32700	100,0
Інші об'єднання юридичних осіб	2123	1880	1634	1365	756	742	-1381	35,0

* 2016—2020 рр. без урахування окупованих територій.

Примітка. Укладено за [16—19].

Дані таблиці засвідчують, що загальна кількість суб'єктів господарської діяльності в Україні постійно зростає. Попри те, що з 2016 року статистика не враховує суб'єктів, які залишились у Криму і на окупованих територіях, їхня загальна кількість з початку 2000-х

років зростає на 61,8 %. Відбулись суттєві зміни у структурі вітчизняних суб'єктів господарювання. Так, за останні двадцять років майже втричі скоротилась кількість державних підприємств. Відбулось суттєве зменшення досить поширеної колись форми підприємництва — акціонерних товариств, що утворювались, здебільшого, у результаті приватизації державних підприємств.

Проте за останній час більш ніж на 300% зростає кількість зареєстрованих товариств з обмеженою відповідальністю. Їхня частка у структурі суб'єктів підприємницької діяльності в Україні досягла 50%. Збільшилась також чисельність приватних підприємств, фермерських господарств. Таке зменшення одних і зростання кількості підприємств інших організаційно-правових форм діяльності значною мірою обумовлені реорганізаційними перетвореннями суб'єктів господарювання, що здійснюють їхні власники з метою пошуку оптимальних напрямів ведення бізнесу.

Особливою і дотичною до реорганізації можна вважати реструктуризацію діяльності, під якою розуміють комплекс заходів (технологічних, організаційно-економічних, правових) з оздоровлення підприємства. Такі заходи спрямовані на зміну структури і профілю діяльності підприємства, запровадження ефективних методів управління з метою відновлення платоспроможності та запобігання банкрутству. Деякі автори об'єднують ці поняття під одним терміном «реструктуризація» [20], хоча процес реорганізації передбачає зміну організаційно-правового статусу, зачіпає питання правонаступництва, а реструктуризація ні. Реструктуризаційні процеси пов'язані зі зміною внутрішньої організаційної структури підприємства, перепрофілюванням діяльності підрозділів і підприємства загалом, переорієнтацією на виробництво потрібних на ринку товарів, удосконаленням управління, включаючи підвищення рівня оперативності та повноти обліково-інформаційного забезпечення для ухвалення управлінських рішень. Проте і під час реорганізації, і під час реструктуризації переслідуються одна мета — підвищення ефективності роботи суб'єктів господарювання з метою одержання прибутку, забезпечення стабільності діяльності з дотриманням законодавчо встановлених норм і правил ведення бізнесу.

Потреба в реорганізації та реструктуризації господарських суб'єктів виникає в період фінансових криз, інших потрясінь економічного та соціального характеру. Чергова фінансова криза, як очікується, пов'язана з епідемією коронавірусу. Часткове чи повне згорання виробничої і торговельної діяльності через запровадження карантинного режиму, суттєві обмеження комунікаційних зв'язків негативно впливають на результати діяльності та фінансовий стан вітчизняних підприємств і корпорацій. Найбільший негативний вплив пандемії спостерігається у малому бізнесі. Суттєво постраждали такі галузі, як сфера послуг, пасажирські перевезення, спорт, культура, туристична галузь.

Трапляються прогнози, що параліч бізнесу, зниження соціальної активності населення може призвести до кардинальних змін у життєвій парадигмі у світі та в Україні, до перегляду цінностей суспільного буття. Є передбачення, що світ стане менш відкритим, менш процвітаючим і вільним. У багатьох країнах відбудеться укріплення державності та посилення впливу національних економік. Загалом, у світовій економіці очікується перехід до нового етапу глобального капіталізму зі скороченням ланцюга поставок, перенесенням виробництва якнайближче до ринків збуту, зростанням страхових запасів, що суттєво знизить прибутковість компаній, зате зробить більш стійкою і надійною усю економічну систему.

Такі глобальні процеси можуть призвести до згорання в Україні багатьох господарських проектів і водночас розвитку нових напрямів підприємницької діяльності. Це стосується медицини, виробництва засобів захисту населення, розвитку мереж дистанційних комунікацій, у тому числі й обліково-інформаційного забезпечення господарських процесів під час і після епідемії. Найскладніша ситуація очікується, коли пандемія затягнеться та перейде у наступні роки. Тривала перерва у здійсненні господарської діяльності може призвести до порушення безперервності бухгалтерського обліку як одного з важливих принципів ведення обліку і складання фінансової звітності. Бездіяльність протягом значного періоду призведе до знецінення нематеріальних активів та гудвілу, проявів ризиків ліквідності. Виникне необхідність перекваліфікації короткострокових і довгострокових

кредитів. Загроза самоліквідації багатьох підприємств викличе потребу у здійсненні та відображенні в обліку реорганізаційних і ліквідаційних процедур. Певних особливостей буде вимагати складання фінансової та іншої звітності (особливо реорганізаційних і ліквідаційних балансів), відображення в них операцій із репрофілювання підприємств, обліку подій після дати балансу та інше.

На рис. подано схему реструктуризації та реорганізації підприємств із визначенням найбільш типових процесів, що можуть пом'якшити вплив коронавірусної пандемії, та облікових процедур для забезпечення таких процесів своєчасною і неупередженою інформацією.

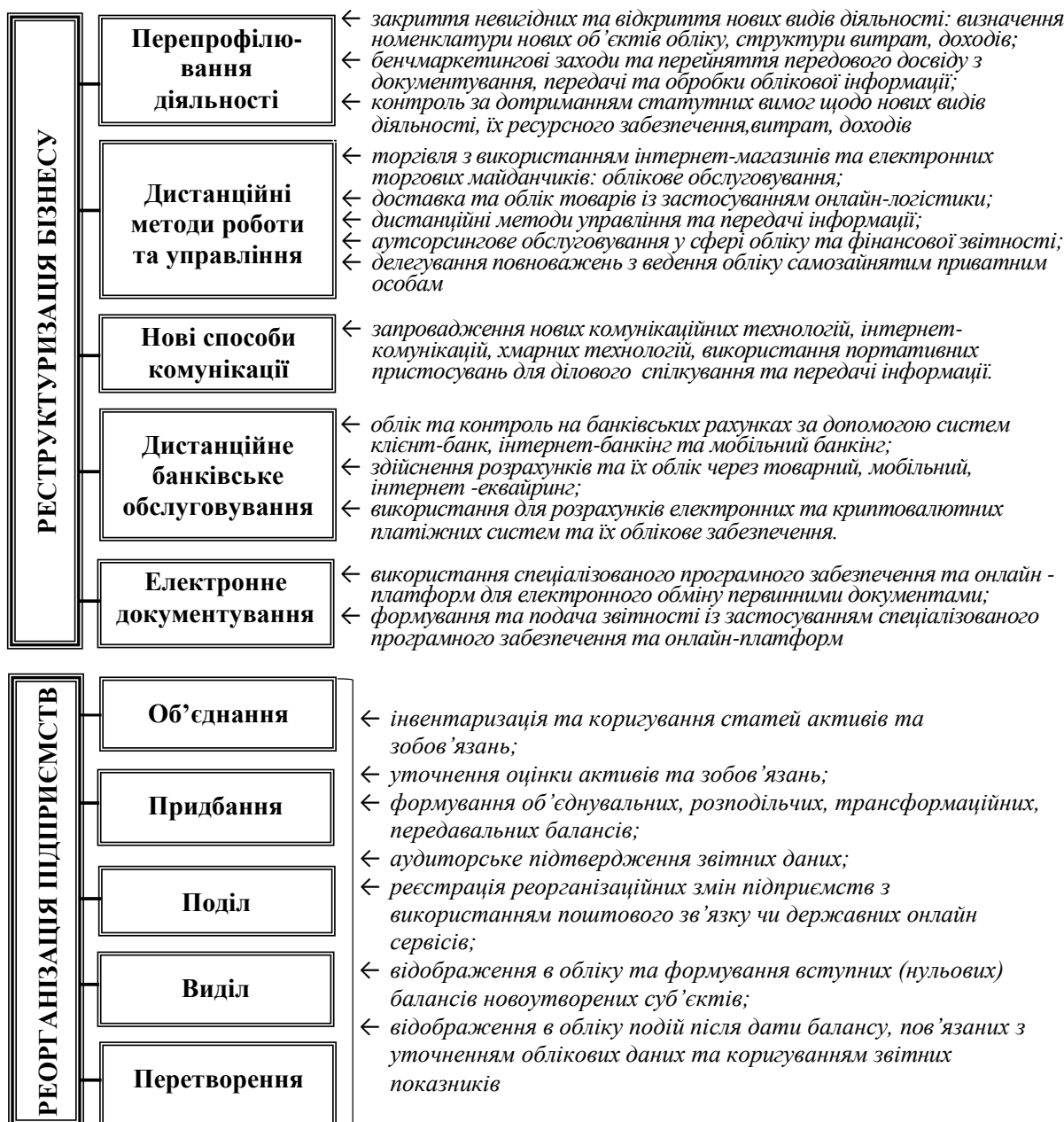

Рис. Облікове забезпечення реорганізаційних заходів з метою пом'якшення впливу пандемії

Реструктуризація проводиться для досягнення синергетичного ефекту від запровадження певних заходів з метою послаблення кризової ситуації та фінансового

оздоровлення підприємств. Під час пандемії очікується перепрофілювання деяких підприємств на виробництво найбільш вигідної для них продукції, товарів першої необхідності, протиепідемічних засобів. У таких суб'єктів виникне потреба відкриття нових об'єктів обліку та облікових номенклатур щодо ресурсного забезпечення, структури витрат, продукції, формування доходів, результатів, контролю за ними. У таких випадках може набути використання система бенчмаркетингу з перейняття досвіду стосовно документування, передавання та обробки облікової інформації.

Суттєвим чином на застосування реструктуризаційних процедур має вплинути необхідність мінімізації контактів з метою недопущення зараження громадян коронавірусною інфекцією. Це впливає із заявлених в уряді нових стандартів життя і переходу до «Безконтактної економіки (Touchless economy)». Вона передбачає: перехід на онлайн-продажі; переважання безготівкових платежів; безконтактна доставка товарів; спеціальне обслуговування в супермаркетах, кафе та ресторанах.

Безумовно, що запровадження таких заходів потребуватиме інших методів документування, обліку та передавання інформації. Дистанційні методи торгівлі, зменшення особистих контактів між працівниками компанії, управлінським персоналом, а також віддалене спілкування з контрагентами може бути зреалізоване з використанням системи «електронного документообігу». Із запровадженням вищенаведеної системи забезпечується автоматизація бізнес-процесів з обробки документів як усередині підприємства (створення, узгодження, підписання, виконання і контроль з подальшим передаванням документів в архів), так і ззовні, а саме обмін необхідними документами з контрагентами (договорами, рахунками, накладними) і органами контролю (обмін листами, запитами, подання звітності).

Використання зовнішнього електронного документообігу дозволяє не лише обмінюватися документацією з контрагентами дистанційно, а й засвідчувати їхню юридичну силу, оскільки за вітчизняним законодавством електронний документ, на рівні з паперовим, є доказовим засобом для підтвердження факту здійснення господарських операцій. Формування та обмін внутрішніми електронними документами здійснюється, зазвичай, із використанням облікових програмних продуктів. У свою чергу, здійснення зовнішнього електронного документообігу можливе як за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, так і з використанням онлайн-платформ первинного документообігу чи подання звітності.

Для зменшення під час пандемії особистих контактів між працівниками підприємства розповсюдження може набути аутсорсингове обслуговування — ведення обліку і складання звітності спеціалізованими обліково-аудиторськими фірмами. У малому бізнесі з цієї причини повноваження з ведення бухгалтерського обліку і складання звітності можуть бути делеговані самозайнятим приватним особам з виконанням покладених на них обов'язків у домашніх умовах.

Особливі умови очікують банківське обслуговування підприємств і корпорацій у напрямі обліку руху грошових коштів та віддаленого управління грошовими потоками підприємства. У даний час найбільш розповсюдженими системами обліку безготівкових розрахунків є:

- клієнт-банк з використанням для зв'язку із банком спеціалізованого програмного забезпечення, встановленого на персональні комп'ютери;
- інтернет-банкінг, що дозволяє здійснювати платежі та контролювати кошти через доступ за допомогою будь-яких веббраузерів до персональних кабінетів на інтернет-сторінках банків;
- мобільний банкінг, що дозволяє управляти коштами за допомогою портативних мобільних пристроїв.

Не менш важливим є уникнення готівкових розрахунків з використанням системи еквайрингу. Розрахункові операції здійснюються з використанням електронних платіжних засобів (платіжних карт тощо) в електронних і криптовалютних платіжних системах.

При застосуванні товарного еквайрингу платежі здійснюються через стаціонарні платіжні термінали за посередництва банківських установ. Мобільний еквайринг дає можливість приймати оплату за допомогою смартфона або планшетного комп'ютера і

підключеного до них M-POS-термінала, зазвичай через логістичні компанії при отриманні покупцем продукції. Проте потрібно врахувати, що на початковій стадії може бути деяка затримка платежів, виникатимуть проблеми щодо їх визнання та обліку.

Розрахунки можуть здійснюватися через інтернет-еквайринг за допомогою електронних платіжних систем через віртуальний термінал на сайті інтернет-магазину. Але й тут можливі аналогічні проблеми щодо оперативності та визнання в обліку операцій. Окрім того, такі розрахунки необхідно ще й фіксувати як готівкові операції через реєстратори розрахункових операцій, що в теперішніх кризових умовах мало би бути відмінено та законодавчо врегульовано, оскільки такі платежі проходять окрему електронну реєстрацію.

Про здійснення розрахунків з використанням криптовалютних платіжних систем судити зараз досить складно, адже на даний час вони не визнані в Україні повноцінним засобом платежу і в обліку відображаються як нематеріальні активи, що викликає певні складнощі у їх визнанні, оцінці та обліку.

Як зазначалося, іншим важливим напрямом виходу з кризи можуть бути реорганізаційні перетворення суб'єктів, що зазнали суттєвих фінансових втрат внаслідок коронавірусної пандемії. Однак в умовах карантину виникають труднощі при проведенні багатьох процедур такої реорганізації, найперше при реєстрації нових суб'єктів, утворених у результаті об'єднання, придбання, поділу, виділу чи перетворення. У теперішній час прогресивною, зручною та економною може бути подача документів для реєстрації новоутворених суб'єктів у електронній формі. Таке подання документів для реєстрації юридичної особи можливо здійснити з використанням електронного цифрового підпису через сервісну платформу «Он-лайн будинок юстиції». Однак через цей сервіс можна виконати лише реєстрацію створення товариства з обмеженою відповідальністю або ж громадської організації та неможливо здійснити зняття з реєстрації при припиненні діяльності будь-якої юридичної особи. На наш погляд, у теперішніх умовах це питання доцільно відрегулювати законодавчо для можливості проведення електронної реєстрації чи зняття з реєстрації будь-яких суб'єктів господарювання.

Процес реорганізації вимагає особливого інформаційного забезпечення при переданні майна і зобов'язань від попередників до правонаступників. До важливих принципів формування облікової інформації під час реорганізації підприємства можна віднести таке:

- наявні активи, зобов'язання, права і обов'язки попереднього підприємства переходять до новоствореного суб'єкта за передавальним актом, який служить основою для внесення даних у систему обліку і звітності;

- інформація про наявне майно і зобов'язання суб'єктів при об'єднанні, придбанні, поділі чи виділі має бути підтверджена проведеною інвентаризацією, дані якої мають враховуватися при складанні перехідної звітності;

- вартість майна і джерел його утворення об'єднаних суб'єктів має відповідати сукупній справедливій вартості їхніх активів і зобов'язань та відображатися в об'єднувальному балансі;

- майно і зобов'язання кожної новоутвореної структури при поділі чи виділі повинні бути відокремлені у розподільчому балансі, сумарна вартість яких має відповідати даним загального балансу;

- кінцем звітного періоду вважається дата реорганізації, на яку мають бути складені баланс та інші форми звітності;

- дата складання такої звітності може не збігатися з кінцем календарного звітного періоду;

- на дату реорганізації звітність складають за формами і змістом подання річної фінансової звітності;

- у вступних балансах новоутворених структур використовують дані на дату початку їхньої діяльності після державної реєстрації [21].

Ураховуючи складність і відповідальність формування реорганізаційних балансів та іншої звітності, зазначені процедури є важливим обліковим процесом, який починається задовго до заповнення перехідних балансів і триває аж до юридичної реєстрації

новоутворених структур та побудови у них облікових систем і затвердження облікової політики відповідно до інформаційних потреб нових власників. Такі баланси є важливою інформаційною ланкою, що пов'язує суб'єктів до і після реорганізації, забезпечуючи при цьому безперервність облікового процесу.

Висновки. Надзвичайні умови, у яких через пандемію коронавірусу опинилася Україна, як і весь світ, вимагають ужиття низки заходів з метою пом'якшення фінансової кризи, збереження економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Важливу роль у цьому може відіграти проведення реорганізаційних заходів, що потребують відповідного обліково-інформаційного забезпечення. При реструктуризації діяльності підприємств у карантинних умовах важливо забезпечити безконтактну реєстрацію, обробку та передання інформації з використанням сучасних комп'ютерно-комунікаційних та інтернеттехнологій, інших методів дистанційної роботи та управління. Для фінансового оздоровлення економіки можна використовувати реорганізаційні заходи з об'єднання, поділу, перетворення суб'єктів господарювання. Невід'ємною складовою таких реорганізаційних перетворень є формування перехідних балансів, іншої звітної інформації, на підставі яких передається майно та зобов'язання до новоутворених суб'єктів. Тому в теорії балансознавства доцільно виділяти в окрему групу реорганізаційні баланси, до яких відносити об'єднувальний (консолідований), розподільчий, трансформаційний, а також нульовий і ліквідаційний баланси. Варто також розробити і затвердити окремий нормативний акт у формі положення чи методичних рекомендацій, у яких прописати принципи і найбільш важливі правила формування таких реорганізаційних балансів та іншої звітності.

Література

1. Васильєва Т. А. Держава, підприємства та банки в системі антикризового управління : монографія / Т. А. Васильєва, О. Б. Афанасьєва. — Суми : Вид-во «Ярославна», 2013. — 488 с.
2. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія / О. О. Терещенко. — Київ : КНЕУ, 2004. — 268 с.
3. Шевченко Н. І. Реорганізація як спосіб припинення господарських товариств : монографія / Н. І. Шевченко. — Київ : Вид-во «Ліра-К», 2014. — 216 с.
4. Heidari-Robinson S. ReOrg: How to Get It Right / S. Heidari-Robinson, S. Heywood. — Boston : Harvard Business School Pr (US), 2016. — 252 p.
5. Kibilko J. 7 Types of Corporate Reorganization [Electronic resource] / J. Kibilko // Small Busines. — 2019. — 7 March. — Available at : <http://smallbusiness.chron.com/7-types-corporate-reorganization-17885.html>.
6. Rico M. Successful turnarounds in bankrupt firms? Assessing retrenchment in the most severe form of crisis / M. Rico, F. Puig // BRQ Business Research Quarterly. — 2019. <https://doi.org/10.1016/j.brq.2019.06.002>.
7. Routledge J. Financial distress, reorganization and corporate performance / J. Routledge, D. Gadenne // Accounting & Finance. — 2002. — Vol. 40. <https://doi.org/10.1111/1467-629X.00046>.
8. Schirmer F. Reorganisations management: Interessenkonflikte, Koalitionen des Wandels und Reorganisationserfolg. Wiesbaden: Verlag, 2000. — 401 p.
9. Вплив економічної кризи на українські компанії : Аналітична оцінка компанії «Ернст енд Янг» [Електронний ресурс] / Сайт «Економічна правда». — 2008. — 6 листопада. — Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/publications/2008/11/6/168338>.
10. Василенко А. Злиття та приєднання: податковий і бухгалтерський облік / А. Василенко // Все про бухгалтерський облік. — 2014. — № 105. — С. 18—27.
11. Верига Ю. А. Облік і звітність при реорганізації суб'єктів господарювання: досвід України і Російської Федерації / Ю. А. Верига // Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : монографія ; за заг. ред. О. М. Губачової. — Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. — С. 196—204.
12. Костюченко В. М. Облік і аналіз діяльності групи підприємств як єдиної економічної одиниці : монографія / В. М. Костюченко. — Київ : Центр учбової літератури, 2007. — 504 с.
13. Needles B. E. Principles of Accounting / B. E. Needles, M. Powers, S. V. Crosson. — 12th Edition. — Mason : South Western Educational Publishing, 2012. — 1216 p.
14. Rosslyn-Smith W. A liabilities approach to the likelihood of liquidation in business rescue [Electronic resource] / W. Rosslyn-Smith, M. Pretorius // South African Journal of Accounting Research. — 2018. — № 32. — P. 88—107. — Available at : <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10291954.2017.1414350?journalCode=rsar20>.
15. Hendriksen E. S. Accounting Theory / E. S. Hendriksen, M. F. Van Breda. — 5th ed. — Boston [Mass.] : McGraw-Hill, 2001. — 905 p.
16. Статистичний щорічник України за 2012 рік / за ред. О. Г. Осауленка. — Київ : Держкомстат України, 2013. — 552 с.
17. Статистичний щорічник України за 2014 рік / за ред. І. М. Жука. — Київ : Держкомстат України, 2015. — 585 с.
18. Статистичний щорічник України за 2018 рік / за ред. І. Є. Вернера. — Житомир : ТОВ «БУК-ДРУК», 2019. — 482 с.
19. Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/edrpo/ukr/EDRPU_2020/ks_opfg/ks_opfg_0120.htm.
20. Романенко Т. Реструктуризація як ефективний засіб оздоровлення підприємства / Т. Романенко // Юридична газета. — 2017. — № 9 (559). — Режим доступу : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya>.

21. Крупка Я. Д. Балансове узагальнення та звітність підприємств в період реорганізаційних перетворень / Я. Д. Крупка, І. Я. Назарова // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. — Луцьк : Вежа-Друк, 2016. — № 1 (5). — С. 108—114.

Статтю рекомендовано до друку 29.05.2020

© Задорожний З.-М. В., Крупка Я. Д., Назарова І. Я.

References

1. Vasylieva, T. A., & Afanasieva, O. B. (2013). *Derzhava, pidpriemstva ta banky v systemi antykrizovoho upravlinnia* [State, enterprises and banks in the system of crisis management]. Sumy: Vyd. «Yaroslavna» [in Ukrainian].
2. Tereshchenko, O. O. (2004). *Antykrizove finansove upravlinnia na pidpriemstvi* [Anti-crisis financial management at the enterprise]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
3. Shevchenko, N. I. (2014). *Reorhanizatsiia yak sposib prypynennia hospodarskykh tovarystv* [Reorganization as a way of terminating business associations]. Kyiv: Vyd-vo «Lira-K» [in Ukrainian].
4. Heidari-Robinson, S., & Heywood, S. (2016.) *ReOrg: How to Get It Right*. Boston: Harvard Business School Pr (US).
5. Kibilko, J. (2019, March 07). 7 Types of Corporate Reorganization. *Small Business*. Retrieved from <http://smallbusiness.chron.com/7-types-corporate-reorganization-17885.html>.
6. Rico, M., & Puig, F. (2019). Successful turnarounds in bankrupt firms? Assessing retrenchment in the most severe form of crisis. *BRQ Business Research Quarterly*. <https://doi.org/10.1016/j.brq.2019.06.002>.
7. Routledge, J., & Gadenne, D. (2002). Financial distress, reorganization and corporate performance. *Accounting & Finance*, 40. <https://doi.org/10.1111/1467-629X.00046>.
8. Schirmer, F. (2000). *Reorganisations management: Interessenkonflikte, Koalitionen des Wandels und Reorganisationserfolg*. Wiesbaden: Verlag.
9. Sait «Ekonomiczna pravda». (2008, November 6). *Vplyv ekonomichnoi kryzy na ukraïnski kompanii : Analitichna otsinka kompanii «Ernst end Yanh»* [The impact of the economic crisis on Ukrainian companies : Analytical assessment of «Ernst & Young»]. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/publications/2008/11/6/168338> [in Ukrainian].
10. Vasylenko, A. (2014). Zlyttia ta pryednannia: podatkovyi i bukhgalterskyi oblik [Merger and accession: tax and accounting]. *Vse pro bukhgalterskyi oblik — All about accounting*, 105, 18—27 [in Ukrainian].
11. Veryha, Yu. A. (2009). Oblik i zvitnist pry reorhanizatsii subiektiv hospodariuvannia: dosvid Ukrainy i Rosiiskoi Federatsii [Accounting and reporting in the reorganization of business entities: the experience of Ukraine and the Russian Federation]. *Bukhgalterskyi oblik v upravlinni pidpriemstvom — Accounting in enterprise management*. O. M. Hubachova (Ed.). Poltava: RVV PUSKU [in Ukrainian].
12. Kostiuhenko, V. M. (2007). *Oblik i analiz diialnosti hrupy pidpriemstv yak yedynoi ekonomichnoi odynytsi* [Accounting and analysis of the group of enterprises as a single economic unit]. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury [in Ukrainian].
13. Needles, B. E., Powers, M., & Crosson, S. V. (2012). *Principles of Accounting*. (12th Edition). Mason: South Western Educational Publishing.
14. Rosslyn-Smith, W., & Pretorius, M. (2018). A liabilities approach to the likelihood of liquidation in business rescue. *South African Journal of Accounting Research*, 32, 88—107. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10291954.2017.1414350?journalCode=rsar20>.
15. Hendriksen, E. S., & Van Breda, M. F. (2001). *Accounting Theory*. 5th ed. Boston [Mass.]: McGraw-Hill.
16. Osaulenko, O. H. (Ed.). (2013). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2012 rik* [Annual statistic of Ukraine (2012)]. Kyiv: Derzhkomstat Ukrainy [in Ukrainian].
17. Zhuk, I. M. (Ed.). (2015). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2014 rik* [Annual statistic of Ukraine (2014)]. Kyiv: Derzhkomstat Ukrainy [in Ukrainian].
18. Vernera, I. Ye. (Ed.). (2019). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2018 rik* [Annual statistic of Ukraine (2018)]. Zhytomyr: TOV «BUK-DRUK» [in Ukrainian].
19. *Pokaznyky Yedynoho derzhavnogo reiestru pidpriemstv ta orhanizatsii Ukrainy (IeDRPOU)* [Indicators of the Unified State Register of Enterprises and Organizations of Ukraine (USREOU)]. (2020). Retrieved from https://ukrstat.org/uk/edrpoj/ukr/EDRPU_2020/ks_opfg/ks_opfg_0120.htm [in Ukrainian].
20. Romanenko, T. (2017). Restrukturyzatsiia yak efektyvnyi zasib ozdorovlennia pidpriemstva [Restructuring as an effective means of enterprise recovery]. *Yurydychna hazeta — Legal newspaper*, 9 (559). Retrieved from <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya> [in Ukrainian].
21. Krupka, Ya. D., & Nazarova, I. Ya. (2016). Balansove uzahalnennia ta zvitnist pidpriemstv v period reorhanizatsiinykh peretvoren [Balance generalization and reporting of enterprises in the period of reorganization transformations]. *Ekonomicnyi chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrainky — Economic journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University*. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 29.05.2020

© Zadorozyniy Z.-M., Krupka Y., Nazarova I.